

عنوان مقاله:

آستانه های ژيومورفیک حوضه آبی قزل اوزن

محل انتشار:

فصلنامه جغرافیا و مخاطرات محیطی، دوره 6، شماره 21 (سال: 1396)

تعداد صفحات اصل مقاله: 26

نویسندگان:

غلام حسن جعفری - استادیار ژيومورفولوژی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

فاطمه بختیاری - کارشناسی ارشد هیدروژيومورفولوژی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

خلاصه مقاله:

یکی از موضوعات محوری در مطالعات ژيومورفیک، بررسی چگونگی روند تغییرات در اشکال سطح زمین است. امروزه ماهیت مطالعات ژيومورفولوژی را تبیین و تحلیل فرم و فرایندهای ژيومورفیک موجود در سطح زمین تشکیل می دهد. در دیدگاه سیستمی، تحلیل های ژيومورفیک بر اساس رابطه میان فرم و فرایند صورت می گیرد. آستانه های ژيومورفیک به این علت که شرایط مرزی در وقوع تغییرات را نشان می دهند و نیز به منظور درک تغییرات زمانی، یکی از مفاهیم اساسی در تیوری سیستمی است، از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. این پژوهش که مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و میدانی در حیطه آستانه ها و تعادل در راستای تحلیل سیستمی است تلاش دارد آستانه ها و طبقه بندی آن را در حوضه قزل اوزن مورد مطالعه قرار دهد. بر همین اساس در سه محور مختلف، درونی، بیرونی و ترکیبی، تجزیه و تحلیل مجازی فرم و فرایندهای حوضه با کمک نقشه های توپوگرافی، لیتولوژی، شیب، خشکسالی (با کمک شاخص SPI و Moran)، ژيونرون های حوضه (با کمک نقشه های هم دما و هم بارش و استفاده از روش جاستین)، ردیابی دریاچه های قدیمی و سطوح فرسایشی، شواهد ژيومورفولوژیکی اسارت و انحراف انجام شده است. نتایج نشان داد که در قسمت جنوب حوضه نوعی تعادل ژيومورفیک حاصل شده و دلیل آن را می توان تخلیه تدریجی چاله بیجار و شکل گیری سطوح فرسایشی آن دانست. با تخلیه این سطوح رودخانه های مهمی همچون انگوران چای و سچاس رود تغییر مسیر داده و با انحرافی که به دست آورده اند در شرایط کنونی در جای دیگری به قزل اوزن می ریزند. بررسی ژيونرون های منطقه نیز نشان داد که پایاب زنجان رود و میانه تحلیل برنده بوده و مقدار آبی که دریافتی بسیار کمتر از آبی است که از آنها خارج می شود و اگر رودخانه هایی همچون انگوران چای، قلعه چای و قرنقوچای در مسیر به قزل اوزن نمی پیوست، چه بسا رودخانه کاملاً خشک می شد. این در حالی است که اکثر زیرحوضه های منطقه (سرآب و پایاب) جزء تقویت کننده ها بوده و همین امر سبب شده رودخانه قزل اوزن در این مناطق به دلیل وارد شدن ماده و انرژی از زیرحوضه ها، همچنان پویا بماند و از تعادل ژيومورفیک خود دور شود.

کلمات کلیدی:

آستانه، ژيونرون، سیستم، انحراف، اسارت

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/707513>

